

Skirmantė Rinkūnaitė

Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos 4g klasės mokinė

Kaimas – mūsų tautos namai, žemė – jų pamatai (Perskaičius Mariaus Katiliškio romaną „Užuovėja“)

Esė

Einu siauru kaimo takeliu, kuris veda miško link. Matau lengvai krentančius margaspalvius rudens lapus. Sklandydami, supdamiesi lyg sūpuoklėse lapai krinta vienas ant kito ir apdengia žemę puošnia antklode. Žiūriu į juos ir negaliu atsigrožėti nuostabia kaimo gamta.

Prieinu nedidelį ežerėlį. Prisėdu ant suoliuko, kuris pastatytas šalia beržo. Matau šimtamečius medžius, pro kuriuos banguoja sidabriniai voratinkliai, ir mano mintyse atgyja močiutės pasakoti prisiminimai apie senovės kaimą, apie kaimo žmonių kasdienius darbus, prisimenu netikėtumų pilnas močiutės regėto gyvenimo istorijas... Prisimenu ir ką tik perskaityto Mariaus Katiliškio romaną „Užuovėja“...

Kaimas senų senovėje buvo mūsų tautos namai. Ne kartą ir man teko stebėti, kaip keičiasi žmogus, būdamas kaime, – jis pasijunta stipresnis ir žvalsesnis, kaip ir kiekvienas sugrįžęs namo... Gamtoje praleistos valandos dažnai virsta akimirkomis, kurių negali žodžiais nusakyti, kitais jausmais pakartoti. Gamtoje užsimiršta rūpesčiai ir bėdos. Vadinasi, senieji lietuviai, gyvendami kaime, buvo laimingi. Žemę mylėjo labiau nei save. Ji buvo dvasinė atgaiva. Be abejo, ir pragyvenimas.

Bet mūsų prosenėliai ne tik arė, sėjo, pjovė, žvejojo, medžiojo, – mokėjo ir linksmintis. Sako, kad vasaros vakarais sodžiuose iki vėlumos ar net paryčių skambėdavo dainos. Ne girtų dainos, ne... Dainų žodžiai žavėdavo gilumu ir skambumu, tokių šiais laikais nebegirdėsi. Senolių dainos išnyko kaip rūkas...

Mažtau, kodėl Marius Katiliškis taip gražiai, taip jautriai aprašo kaimo gyvenimą – ne tik gamtą, bet ir darbus. Ar tik todėl, kad jis pats kaime augo, gyveno ir, būdamas Amerikoje, jo labai ilgėjosi? Ar rašytojas siekia parodyti, ką žmonės prarado, kai nebeliko kaimo kaip dvasinės užuovėjos? O gal tiesiog šia knyga mus moko gyvenimo? Moko išmintingai leisti savo dienas. Nesėdėti susidėjus rankų ir nelaukti, kol viską kas nors padės ant lėkštutės. Dirbti ir nedejuoti, kad sunku. Suvokti, kad tik darbas žmogų puošia, o jei nedirbsi – tai ir nevalgysi... O džiaugsmo į širdis atneš pavasarį grįžtantys paukščiai, po žiemos miego atsibundanti žemė... Ir sunkias varpas išauginę rugiai... Ir po karštos darbymečio dienos išgertas gaivaus alaus bokalas... Ar ne apie tai kalba Marius Katiliškis romane „Užuovėja“?

Pagalvojus apie dabartį, pasidaro liūdna... Šiuolaikiniame kaime nebėra gražių tradicijų. Žmonės nebesirūpina žeme. Ir patys yra pikti, paniurę. Nebemoka priimti gamtos teikiamo džiaugsmo. Nebedirba. Alumi nebe gaivinas, o jį maukia, skandindami jame savo rūpesčius... Jiems neberūpi nei žemė, nei savi namai, nei ateitis. Jokių pastangų, tik ritimasis žemyn su bėdomis ir skolomis.

Gera būdavo gyventi senovės kaime, kai žmogus kiekvieną kampelį pažindavo, savo rankomis ir savo šešėliu nuglostydavo, kaip Juozapas Dryža savo žemę... Ir vieni kitus pažindavo. Dabar gi kaimo žmonės vieni kitais nebesidomi, nesiskubina vienas kitam padėti. Tik pavydi kaimynui pinigų ar gražesnių namų...

Ar tokiam žmogui gali suteikti malonių akimirų saulės spindulys, nubėgęs lauku? Ar žiemos mėnesienoje blizgančios tvoros, po kojomis girgždantis sniegas? Ar tokiam žmogui gali darbas eiti kaip iš pypkės?

Žinau, kad nebėra ir nebus tokio kaimo, kokį išvystame vaizduotėje skaitydami Mariaus Katiliškio romaną. Ar kokį įsivaizduoju, klausydamasi močiutės pasakojimų. Seniau turbūt ir duona skanesnė būdavo... Ir dangus arčiau esantis atrodė... Nebėra tokio kaimo, kuris būtų saugi vieta, kviečianti žmogų atsigauti, pamiršti slegiančią kasdienybę, kur kiekvienas rytas kartu su saulės patekėjimu atneštų naujų vilčių...

Mūsų tauta išėjo iš savo namų. Pirmiausia sugriovė juos, pamatus išardė. Ir išėjo...